

EL DRET
A LA **CULTURA**
A L'**EUROPA**
DE DEMÀ

RECOMANACIONS

© **EUROMEDINCULTURE(s) Ciutadania 2010**

Reproducció autoritzada amb el permís dels socis i sempre que se'n citi la font

L'edició d'aquest document ha estat coordinada per:

Association pour le Développement Culturel Européen et International (ADCEI)

18 rue Jules Moulet

13006 MARSEILLE, France

E-mail : contact@adcei.org

Les Recomanacions estan disponibles en albanès, alemany, anglès, búlgar, castellà, català, eslovè, finès, francès, italià i maltès.

« La cultura és el conjunt dels somnis i les obres que condueixen a la plena realització de l'home. La cultura exigeix aquest pacte paradoxal: fer de la diversitat el principi de la unitat, aprofundir les diferències, no per dividir, sinó per enriquir-la encara més. Europa és una cultura o no és res.»

*Denis de Rougemont (1906 – 1985)
Artífex de la construcció europea*

CAL RECONÈIXER A LA CULTURA EL LLOC QUE LI PERTOCA A LA SOCIETAT EUROPEA

HI HAVIA UNA VEGADA... EL PROJECTE EUROMEDINCULTURE(s) Ciutadania

Des de gener de 2009, diverses organitzacions sòcies de la xarxa EUROMEDINCULTURE(s) duen a terme, al territori europeu, un ampli procés de consulta ciutadana respecte els reptes de la cultura en la construcció europea i el lloc que hauria d'ocupar a les properes polítiques europees.

Amb el suport de la Comissió Europea en el marc del programa «Europa amb els ciutadans», aquest procés de consulta ha adoptat com a punt de partida l'**Agenda europea per a la cultura a l'era de la globalització**, una comunicació de la Comissió que representa un esbós de política europea de la cultura al voltant de la promoció de la diversitat cultural i del diàleg intercultural; la promoció de la cultura com a catalitzador de la creativitat en el marc de l'estratègia de Lisboa per al creixement i l'ocupació, i com a element indispensable a les relacions exteriors de la UE.

2009

L'any 2009 es van celebrar deu fòrums públics regionals (a Espanya, Portugal, Anglaterra, Bèlgica, Alemanya, Grècia, Malta i França), es van repartir més de 23.000 qüestionaris i es van elaborar i lliurar recomanacions a les institucions europees.

2010

L'any 2010, dotze organitzacions sòcies de la xarxa EUROMEDINCULTURE(s) (provinents d'Albània, Alemanya, Bèlgica, Bulgària, Espanya, Finlàndia, França, Itàlia, Malta, Portugal i Eslovènia) van tornar a fer aquesta feina de reflexió comuna amb l'objectiu d'elaborar propostes operatives susceptibles de trobar una traducció concreta a la política comunitària a partir de 2013.

Així, per permetre fer sentir la veu d'un gran nombre de persones, es van celebrar **nombrosos debats i trobades públiques** i es van distribuir **qüestionaris** adaptats als diferents públics seleccionats (artistes i professionals de la cultura, personal de les administracions públiques, joves i ciutadans en sentit ampli), qüestionaris que estaven disponibles a la pàgina web de la xarxa i dels quals es va fer molta publicitat durant les intervencions públiques. La reflexió es va centrar en el tema de la **mobilitat** dels artistes i dels professionals de la cultura, en la posada en valor del **potencial econòmic** dels àmbits culturals i artístics, en la integració dels aspectes culturals a les **polítiques educatives**, i en el lloc de la cultura a les **relacions exteriors** de la Unió Europea.

LA CULTURA: QÜESTIÓ DE TOTS

El projecte EUROMEDINCULTURE(s) Ciutadania va ser iniciat l'any 2009 per ADCEI i la xarxa EUROMEDINCULTURE(s), per a tota Europa. Milers de persones ja han participat en aquest procés de concertació.

L'any 2010 s'ha obert una segona fase de consulta, per tal d'aprofundir i concretar la necessitat d'integrar l'art i la cultura com a motors de la construcció europea.

LA CONSULTA

Milers de persones de tot Europa han acceptat prestar-se al joc i esbossar els contorns d'una política que ofereixi a la cultura un lloc privilegiat en el si d'una Europa compartida.

A l'hora d'elaborar conclusions, som conscients que aquest projecte ha obert un procés ampli però inevitablement limitat (pel nombre i l'abast de les organitzacions sòcies d'aquest projecte, per la dificultat, en temps de crisi, de mobilitzar el públic en general sobre aquestes qüestions, etc.). Aquesta introducció vol oferir una breu síntesi de les idees i dels eixos de reflexió que van anar apareixent de forma recurrent entre les preocupacions del públic a Europa però també fora de les seves fronteres.

En general, les activitats del projecte van suscitar l'interès del sector cultural i artístic, un segment de la població naturalment reactiu envers el discurs

sobre les polítiques culturals. Així, un terç de les persones que van contestar el qüestionari EUROMEDINCULTURE(s) va declarar pertànyer al sector cultural. En aquest sentit, cal constatar que el públic interrogat no és ni imparcial ni representatiu de la immensa diversitat dels ciutadans europeus, i de fet seria exageradament ambiciós apuntar a un objectiu com aquest. Més aviat creiem que la presència del sector cultural en els debats, a més a més de demostrar el compromís dels creadors i professionals d'aquest sector en el procés de construcció europea, constitueix una autèntica riquesa.

«Els governs estatals i la Comissió Europea haurien de recolzar molt més les iniciatives culturals. Si pensem que un dels elements essencials de la identitat

europea és el patrimoni cultural comú, resulta sorprenent que les institucions europees busquin gairebé exclusivament la cooperació econòmica i comercial. Les darreres crisis demostren força bé que necessitem més comprensió i coneixements culturals més amplis per comprendre les realitats socials dels diferents països europeus».

Aquesta citació, extreta de les respostes al qüestionari, resumeix prou bé els principals cavalls de batalla dels ciutadans que van expressar llurs opinions, i que esbossem aquí sota:

ELS VALORS FORTS DE LA CULTURA EUROPEA I LA IMPORTÀNCIA DE L'APRENENTATGE INTERCULTURAL...

El patrimoni històric, la diversitat de les cultures i de les llengües europees, la democràcia i els drets humans han estat evocats sovint per definir la cultura

« Los proyectos como EUROMEDINCULTURE(s) 2010 Ciudadanía realizan una labor muy importante en la democratización de la Unión Europea. Al mismo tiempo promocionan el sentimiento de pertenencia a la Europa unida y hacen más visible la actuación de las instituciones comunitarias. Celebro la iniciativa de los socios fundadores del proyecto y desde aquí expreso mi convicción en la necesaria continuidad del proyecto. »

Espanya

« Il y a du travail, alors en avant ! C'est en réalisant des actions et en mutualisant nos réflexions et nos ressources que nous arriverons à faire vivre nos Arts au sein d'une Europe partagée »

França

europea. De manera unànime, els ciutadans dels diversos estats membres admeten no conèixer prou les altres cultures europees i valoren el reforç de l'aprenentatge de les llengües i de les cultures (civilització, arts) del continent (respectivament en un 84% i un 86% dels enquestats), així com la inclusió obligatòria d'una experiència d'intercanvi internacional ja a l'escola primària (73%) com els millors mitjans per resoldre aquest dèficit. De fet, els ciutadans han proposat atorgar un lloc prioritari a la cultura, les arts i la creativitat en el sistema educatiu. Si aquest aprenentatge ha de trobar el seu lloc en el marc escolar tradicional, implicant més els artistes, no ha d'excloure els moments informals d'aprenentatge, com les experiències de mobilitat. En realitat, es considera la cultura com un mitjà de desenvolupament social i personal susceptible d'estimular el desig de coneixement i la superació d'un mateix en la recerca d'un millor entorn de vida en comú.

LA UE I LA CULTURA

Segons un gran nombre de persones consultades en el decurs de l'any 2010, les institucions comunitàries (69%) no tenen prou en compte la cultura. Interrogats sobre les principals accions que la Unió Europea hauria d'emprendre en matèria cultural, els ciutadans han esmentat, amb un 62% i un 61% respectivament, la promoció de l'accés a la cultura de tots els ciutadans i el desenvolupament de les competències interculturals i del diàleg entre les cultures. D'altra banda, molts afirmen no conèixer cap programa de cooperació cultural europeu o internacional (un 66% de les persones que han contestat el qüestionari). Aquest resultat pot donar lloc a diverses interpretacions però cal recordar que les polítiques europees han de reforçar la seva acció a favor de la cultura i alhora abordar aquest tema de manera més senzilla i eficaç per tal que les poblacions se'n beneficiïn plenament.

LA CULTURA I L'OBERTURA ALS ALTRES

Afavorir les relacions culturals en el si d'Europa no ha d'excloure les possibilitats de teixir vincles amb altres regions del món. Les persones consultades semblen molt interessades a multiplicar els intercanvis i a aprofitar les aportacions culturals i històriques dels altres continents. Respecte aquest tema, convé indicar el resultat següent: el 54% de les persones que van respondre el qüestionari l'any 2010 estarien disposades a marxar com a voluntàries a una organització cultural a l'estranger. La percepció que la funció original de l'art i de la cultura és forjar el diàleg i el coneixement entre els pobles queda reforçada per aquest resultat. En canvi, contràriament al que es podria suposar, malgrat les oportunitats creixents d'intercanvis

culturals en el marc professional o personal, i l'interès manifest envers aquests intercanvis, la majoria de les persones interrogades no ha tingut mai encara l'oportunitat de participar en un projecte de cooperació internacional o en un intercanvi amb altres països. Pel que fa a aquells que ja l'han tingut, subratllen l'obstacle que representa la burocràcia, la falta de reconeixement dels efectes positius d'una experiència d'aquest tipus i l'escàs interès en la matèria manifestat per algunes administracions locals i regionals. Finalment, la llibertat de circulació (mobilitat) i la continuïtat de les accions (perennitat) són altres reptes recurrents en els debats sobre la qualitat dels intercanvis artístics i dels projectes de cooperació cultural.

LA CULTURA, MOTOR DE CREIXEMENT ECONÒMIC I D'INNOVACIÓ

Segons l'anàlisi dels qüestionaris i dels debats duts a terme als diferents territoris, la idea que la cultura constitueix una palanca de desenvolupament econòmic i d'innovació és molt estesa entre els ciutadans. La qüestió de saber com aprofitar el potencial socioeconòmic de la cultura ha estat objecte d'intensos debats i els ciutadans han apuntat nombroses vies d'acció en aquest sentit. Tanmateix, a nivell local, regional i estatal, sembla que la cultura sigui encara poc considerada com un mitjà de desenvolupament econòmic. De fet, és significatiu subratllar la poca atenció que es concedeix a la cultura en els sectors que se n'han sentit tradicionalment allunyats (afers socials, salut, medi ambient o ocupació). La dificultat per crear ponts entre aquests sectors i el de la cultura segueix sent una tendència predominant a les mentalitats. Per tant, la neces-

sitat de desenvolupar partenariats concrets entre el sector cultural i altres sectors de l'economia (turisme, tecnologies de la informació, recerca...) se sol acceptar molt bé en general però encara s'ha de traduir en fets.

En definitiva, els testimonis recollits en el marc del projecte confirmen que existeix una necessitat real de qüestionar i de renovar la/les definició(ons) de la cultura europea com a base d'un model per «viure junts», així com una voluntat de definir, a partir dels nostres imaginaris col·lectius, referències i objectius comuns capaços d'alimentar la política comunitària. A partir de la idea principal que surt de la consulta, és a dir, que cal reconèixer a la cultura el lloc que li pertoca a la societat europea, la xarxa EUROMEDINCULTURE(s) proposa guiar les institucions europees al voltant d'un objectiu polític fort: **implementar el dret de tots els ciutadans a les arts i a la cultura.**

Aquest objectiu es pot desglossar en tres reptes d'importància cabdal:

- ★ permetre als creadors, als públics i als ciutadans **desenvolupar els intercanvis amb altres cultures** a l'interior i a l'exterior d'Europa,
- ★ reconèixer concretament (i, per tant, amb un recolzament financer significatiu) la **cultura com a motor essencial del desenvolupament econòmic i social** de la Unió Europea,
- ★ i **integrar** millor les arts i la cultura a l'**educació** formal i no formal.

RECOMANACIONS EUROMEDINCULTURE(S)

OBJECTIU POLÍTIC: IMPLEMENTAR EL DRET DE TOTS ELS CIUTADANS A LES ARTS I A LA CULTURA

Cal precisar aquest dret en:

- ★ Dret als intercanvis culturals intra i extraeuropeus i a l'accés a les altres cultures provinents d'Europa i de la resta del món, tant per als creadors com per als públics i els ciutadans
- ★ Dret al reconeixement tangible de la cultura com a motor essencial del desenvolupament econòmic i social de la Unió Europea
- ★ Dret a la integració de les arts i la cultura a l'educació formal i no formal

TRADUCCIÓ OPERATIVA D'AQUESTS DRETS

- ★ La Carta dels drets fonamentals de la Unió Europea
- ★ Programes i polítiques comunitaris
- ★ Finançaments de la cultura
- ★ Ajuda tècnica i gestió dels programes

PROPOSTES DE PROJECTES CONCRETES DE LA XARXA EUROMEDINCULTURE(S)

OBJECTIU POLÍTIC

IMPLEMENTAR EL DRET DE TOTS ELS CIUTADANS A LES ARTS I A LA CULTURA

*« Culture makes peoples
better citizens! »
Albània*

S'acostuma a retreure a la noció de drets humans la seva ineficàcia i el seu caràcter utòpic. Però, per començar, cal recordar que la utopia és un element constitutiu de la construcció europea; és en gran mesura gràcies al seu potencial mobilitzador que la reconciliació entre les nacions europees ha estat possible.

Tots nosaltres, membres de la xarxa EUROMEDINCULTURE(s), pensem fins i tot que els drets humans són un instrument potent d'acció en la mesura que no són només susceptibles d'orientar l'acció política cap a un ideal comú de justícia sinó també, i sobretot, perquè introdueixen la idea de garantia i, per tant, de responsabilitat.

De fet, la inscripció d'un conjunt de principis i valors en el dret obliga qualsevol govern i responsable polític que pretengui i vulgui ser respectuós amb la llei a honorar les seves obligacions en matèria de drets humans i a aplicarles per a la defensa i la realització efectiva d'aquests drets.

La integració del dret de tothom a les arts i la cultura en l'àmbit comunitari resulta per tant indispensable per reconèixer realment a la cultura el lloc que li pertoca a la societat europea i exigir així a les institucions polítiques i als que prenen decisions la definició i la implementació d'una política que assegura la plena realització d'aquest dret.

OBJECTIU POLÍTIC

Aquest dret es pot desglossar en:

Dret als **intercanvis culturals** intra i extraeuropeus i a l'**accés a les altres cultures** provinents d'Europa i de la resta del món

Els ciutadans s'han expressat massivament a favor de la idea segons la qual la promoció de la mobilitat de les creacions, dels artistes i dels professionals de la cultura a l'interior i a l'exterior d'Europa ha d'estar entre les prioritats de la UE a l'àmbit cultural (91%).

A més a més, els europeus, com a públic de la cultura, expressen sovint la seva necessitat de descobrir les cultures i produccions artístiques de les altres nacions, tot començant per les dels seus veïns. Tots pensen que els intercanvis culturals són un factor d'obertura d'esperit i de tolerància així com un mitjà per atenuar els prejudicis, lluitar contra les discriminacions, evitar les incomprensions i garantir la pau. Aquest sentiment es nota amb molta més acuitat i urgència davant la crisi econòmica que pateix el conjunt d'Europa i tendeix a generar replegaments identitaris i a exacerbar sentiments xenòfobs.

Alguns artistes que han participat a les consultes recalquen la importància dels intercanvis culturals. El 88% pensa que el treball artístic hauria de ser internacional i intercultural fins i tot perquè, per ells, confrontar-se a la cultura d'altri és en primer lloc una font d'inspiració i d'enriquiment creatiu, a més d'un mitjà per reforçar la seva visibilitat i les oportunitats professionals. De fet, els professionals de la cultura imaginen molts projectes de cooperació: intercanvis artístics, residències, coproduccions, festivals, traduccions de llibres i biblioteques multilingües, etc.

Tanmateix, els artistes subratllen la importància de respectar la diversitat de les cultures. Els intercanvis culturals a Europa no han d'intentar diluir les diferències en una «sopa consensual» sinó, al contrari, contribuir a lluitar contra l'estandarització de la cultura a escala mundial.

Més enllà d'Europa també trobem aquesta mateixa importància atorgada als intercanvis culturals. Així, entre els objectius prioritaris de l'acció cultural exterior de la UE retinguts pels ciutadans consultats, la promoció de les arts i la cultura com a eina de diàleg intercultural i de coneixement entre els pobles ocupa el primer lloc (un 95% de les persones consideren aquest objectiu com a important o molt important).

De fet, en el conjunt dels debats organitzats en els territoris dels diferents socis, ha sorgit sovint la idea segons la qual els intercanvis culturals constitueixen un instrument essencial de diàleg, tolerància i comunicació entre les cultures. L'art i la cultura són percebuts com un llenguatge universal, comú al conjunt de la humanitat i capaç de crear ponts entre els pobles, afavorir la comprensió mútua i una millora de la vida en comú.

Més encara, si Europa s'ha fixat com a objectiu fer del seu entorn una zona de pau i d'estabilitat, és sobretot mitjançant els intercanvis entre les societats (pobles, organitzacions de la ciutadania civil, centres de recerca, etc.) que ho podrà fer concretament. Com va dir un operador cultural

OBJECTIU POLÍTIC

Dret als intercanvis culturals intra i extraeuropeus i a l'accés a les altres cultures provinents d'Europa i de la resta del món

"While cooperation is useful, cultures must retain their identity and not to become a homogeneous one European culture. If the turban evolved in the desert to protect the people from the hot desert sun, this culture must not be invited to proceed to be followed in London or Paris, for it is nature that evolved culture, the natural state of the diversified condition. So not too much amalgamation but an appreciation of the differences where this difference must not be imported to countries which does not suit the country. A Strauss waltz does not fit a barren desert!"

Malta

francès implicat en projectes de cooperació amb el Líban: «Avui en dia estem en un punt de no retorn, és ara que cal actuar per les generacions futures». És per aquesta raó, entre altres, que la cultura ha d'estar al cor del projecte europeu, ell mateix nascut d'un desig de posar fi a les guerres pluriseculars que van destrossar el continent.

Les consultes també han fet aparèixer la por d'un nou eurocentrisme i la necessitat de no excloure cap país de la política cultural exterior d'Europa, tant pel que fa als veïns del continent com més enllà (el 98% dels enquestats). La protecció de les produccions culturals europees respecte les influències exteriors només l'han posat de manifest un 28% de les persones interrogades entre els eixos prioritars de l'acció cultural exterior de la UE.

Cal subratllar, d'altra banda, que la regió mediterrània és molt present en els desitjos de descoberta i de cooperació. Se sol considerar el Mediterrani com el bressol de la cultura europea mentre que, com lamenten nombroses persones, la seva aportació a la civilització europea es negligeix massa sovint. El Mediterrani, bressol dels tres monoteïsmes, és, d'altra banda, considerat una zona clau dels

reptes internacionals contemporanis, ahora esquinçada per conflictes tràgics i portadora d'aspiracions i d'un fort potencial d'innovació i de creativitat. La cooperació cultural entre Europa i els seus veïns mediterranis és, per tant, un repte polític considerable, una qüestió essencial per a la pau i el diàleg intercultural i per a la determinació d'un nou equilibri geopolític davant de l'afirmació de nous pols culturals arreu del món.

Tanmateix, les consultes parlen d'una forta decepció respecte la política cultural euromediterrània. La Fundació Anna Lindh per al Diàleg entre les Cultures, principal instrument de cooperació cultural implementat per la Comissió Europea després del procés de Barcelona iniciat l'any 1995, passa per greus dificultats financeres, cosa que la inhabilita per impulsar realment la cooperació cultural entre Europa i els seus veïns mediterranis. Quant a la Unió per a la Mediterrània, engegada l'any 2008 amb l'objectiu de donar un nou impuls a la cooperació euromediterrània, no ha previst cap vessant cultural. Finalment, els programes elaborats per la Comissió Europea en el marc de la seva política regional (INTERREG IV), la seva política de cooperació exterior (programa Conca marítima mediterrània, Euromed

Heritage, Euromed Audiovisual, etc.) o la cooperació amb països tercers inclosa al programa Cultura (que no preveu partenariat amb el Mediterrani almenys per als dos propers anys), són o bé geogràficament exclusius (per exemple, no tenen en compte el nord d'Europa, mentre que el 64% de les persones enquestades pensen que una política cultural euromediterrània ha d'incloure tant els països de la ribera sud i est del Mediterrani com el conjunt d'Europa), o poc adaptats a projectes de cooperació de petita o mitjana envergadura. A més a més, vehiculen molt sovint una imatge nostàlgica i tradicional del Mediterrani, es focalitzen principalment en la dimensió patrimonial de la cultura mediterrània i no prou en la creació contemporània i en l'espectacle viu. Finalment, els operadors es queixen d'una circulació cultural en sentit únic, generada per les nombroses traves a la mobilitat i les dificultats d'accés als programes de suport financer europeus als quals es confronten els artistes i professionals de la cultura de l'altra ribera; i això va clarament en contra dels objectius declarats per la Unió en matèria de diàleg intercultural a la regió euromediterrània.

Per resumir, de les consultes fetes en els diversos territoris sorgeix un desig dels

OBJECTIU POLÍTIC

Dret als intercanvis culturals intra i extraeuropeus i a l'accés a les altres cultures provinents d'Europa i de la resta del món

Culture is a bridge between past, current and future time, as well it connects people from different «cultures».
Eslovènia

ciutadans de reconèixer-se en una autèntica diplomàcia cultural europea comuna, fonamentada en una consideració de la cultura com a factor de desenvolupament socioeconòmic, de diàleg i coneixement entre els pobles, o de resolució de conflictes i reconstrucció dels vincles postconflicte. Tot respectant els interessos particulars dels estats membres en política exterior, l'acció comunitària hauria de saber harmonitzar les diplomàcies culturals

nacionals. Molts pensen que aquestes últimes, més orientades cap a la «difusió», a l'efecte «vitrina», es podrien percebre a l'exterior com una forma de neocolonialisme. El soft power de la Unió Europea es veurà reforçat si s'associa a la difusió de les creacions del continent, a la promoció dels valors i objectius que hi ha en els fonaments de la construcció europea.

OBJECTIU POLÍTIC

Dret al reconeixement tangible de la cultura com a motor essencial del desenvolupament econòmic i social de la Unió Europea

« Taide vaatii luovuutta ja ilman luovuutta ei synny innovaatioita. »
Finlàndia

La idea que la cultura constitueix un dels principals pilars del desenvolupament és cada cop més estesa i acceptada.

Així, l'*Agenda europea per la cultura a l'era de la globalització*, que defineix els eixos d'una futura política cultural d'Europa, reconeix a la cultura un paper important de catalitzador de la creativitat en el marc de l'estratègia de Lisboa per al creixement i l'ocupació*. La creativitat hi és considerada com la base de la innovació i, per tant, com un factor important de creixement, de competitivitat i d'ocupació.

L'*Agenda* precisa, de fet, que «la riquesa cultural d'Europa [...] és un actiu important en un món immaterial que es basa en el coneixement. El sector europeu de la cultura ja és un creador molt dinàmic d'activitats econòmiques i d'ocupació en el territori de la UE».

En aquesta comunicació, la Comissió Europea subratlla igualment el paper social de les activitats culturals. Això és encara més cert en període de crisi, i nombroses persones que han participat a les consultes han subratllat el paper de la cultura com a factor de cohesió social, instrument de diàleg i de superació de les preocupacions egoistes, i com a mitjà d'apropiació d'un espai de vida comú i de mobilització dels ciutadans. Per molts, la cultura no és una finalitat en si sinó el fonament d'una societat harmoniosa i igualitària a nivell social i econòmic. És la base d'una ciutadania capaç

de pensar de manera creativa, un lloc d'experimentacions els resultats de les quals són transferibles a altres àmbits de la societat i l'economia.

Dit això, de les consultes dutes a terme en sorgeixen de manera recurrent dues preocupacions majors...

D'una banda, el sentiment que el potencial econòmic de la cultura està subestimat. De fet, si bé la cultura és reconeguda com un factor de desenvolupament econòmic i d'innovació per un 87% de les persones interrogades –que evoquen la seva capacitat de crear llocs de treball i riquesa fent més atractiva la imatge d'un territori, impactant favorablement en la freqüentació turística i les inversions, permetent una ordenació «humana» del territori, estimulant la imaginació, etc. –, a la pràctica aquest potencial no s'explota plenament, com ho demostra de manera evident l'escàs pressupost dedicat per la Unió Europea a la cultura.

A més a més, si els operadors culturals són conscients de la utilitat de mesurar l'impacte econòmic de la cultura per fer més palesa la seva contribució al desenvolupament econòmic i social d'un territori i reforçar-ne així el reconeixement, també senten una certa incomoditat per haver de justificar-se constantment mentre constaten que els nombrosos estudis duts a terme fins ara no han tingut

OBJECTIU POLÍTIC

Dret al reconeixement tangible de la cultura com a motor essencial del desenvolupament econòmic i social de la Unió Europea

cap conseqüència concreta (pressupostos limitats, no inclusió dels capítols culturals en els programes operatius nacionals de la política territorial europea**, etc.).

Més que la realització d'estudis, els professionals i gestors consultats subratllen la necessitat de sensibilitzar millor les poblacions i els agents econòmics i polítics locals respecte la importància econòmica de la cultura perquè s'accepti millor la idea i la utilitat d'invertir de manera significativa en cultura.

Fora d'això, si els participants (un 84%) a la nostra enquesta s'han posicionat favorablement respecte la necessitat de reforçar els vincles entre el món cultu-

ral i el món econòmic i els seus diferents sectors d'activitat (turisme, tecnologies de la informació i de la comunicació, etc.) per augmentar l'impacte social i econòmic de les inversions a l'àmbit de la cultura, molts d'ells també han expressat els seus temors respecte a riscos de deriva instrumentalista d'un aprofitament d'aquest tipus (per exemple, el mecenatge privat ha estat mencionat com el millor mitjà per finançar la cultura per només un 6% dels enquestats).

Tot expressant la necessitat de promoure'n els efectes positius sobre el món artístic –a nivell de la creació (veure's confrontat a un món nou, a la realitat quotidiana), de la gestió de projectes (professionalització, sentit de les

responsabilitats, realisme)– i el món de l'empresa (estimular la creativitat dels assalariats, l'esperit d'equip, el sentit de pertinença a l'empresa, etc.), recorden que la creació ha de conservar la seva independència i no ha de cedir a criteris de rendibilitat o a exigències utilitaristes. Per tant, resulta necessari tenir present que la cultura no és «una mercaderia com les altres» i que si l'impacte econòmic es converteix en una finalitat en si es corre el risc de veure desaparèixer formes artístiques originals però no rendibles econòmicament.

 * L'objectiu d'aquesta estratègia de desenvolupament econòmic fixat pel Consell Europeu de Lisboa l'any 2000 és fer de la Unió Europea «l'economia del coneixement més competitiva i més dinàmica del món d'aquí a l'any 2010, que sigui capaç d'assolir un creixement econòmic sostenible acompanyat d'una millora quantitativa i qualitativa de l'ocupació i d'una cohesió social més gran».

** L'estat francès, per exemple, va decidir l'any 2007, a diferència del període de programació anterior (2000-2006), no incloure la cultura en el seu Marc de Referència Estratègic Nacional, estimant potser que aquesta no és un factor important de competitivitat dels territoris...

OBJECTIU POLÍTIC

Dret a la integració de les arts i de la cultura a l'educació formal i no formal

« Only diversity of the today cultures makes Europe the only ONE! »
Albania

El reforç de l'accés a la cultura per a tothom és **considerat per un 92% dels ciutadans com un objectiu essencial** de la política cultural d'Europa.

Els ciutadans europeus que s'han expressat a través de la nostra consulta pública entenen l'accés a la cultura alhora en el sentit tradicional de democratització cultural, és a dir, d'accés a la cultura com a consumidor/espectador (accés als llocs i productes culturals), i en sentit pràctic, que implica una participació activa com a actors (possibilitat d'experimentar una activitat artística).

L'educació en les arts i en la cultura és vista, en aquest sentit, com el millor mitjà per garantir la democratització de l'art i, per tant, la realització efectiva del dret a la cultura.

D'altra banda, un 86% dels enquestats pensen que han de reforçar llurs coneixements de les altres cultures europees. Un 93% estima que la promoció de les competències interculturals hauria d'estar entre les accions més importants que la UE podria dur a terme a l'àmbit cultural, ja des de l'escola primària.

Tanmateix, molts consideren que a Europa la cultura i les pràctiques artístiques no són prou tingudes en compte a les polítiques educatives. Per tant, ha arribat l'hora que Europa es doti d'una

autèntica política comunitària capaç d'unir cultura i educació, aprenentatge formal i no formal, ensenyament teòric i pràctica artística.

De fet, si bé la pràctica és indispensable per generar ganes d'aprendre, el saber és necessari per poder apreciar realment l'art. L'educació artística i cultural ha de combinar, per tant, els tres modes d'expressió que són el mode estètic (sentir, consumir l'art), artístic (crear, realitzar, practicar) i simbòlic (reflexionar, interpretar).

D'altra banda, si l'escola segueix sent un bastió de la democràcia, l'aprenentatge informal, generat sobretot per la mobilitat internacional dels joves i els intercanvis culturals entre països, es considera un mitjà particularment eficaç de reforçar les capacitats interculturals i d'accés a l'art. Trobem en les persones consultades la mateixa voluntat de suprimir allò que impedeix comunicar l'àmbit cultural i artístic amb l'àmbit escolar.

Els artistes són segurament els més ben situats per restablir aquest vincle entre educació formal i educació informal. Per tant, és necessari reforçar-ne la presència en tots els llocs d'educació formal: primària, secundària, superior, educació contínua (important o molt important per a un 91% dels enquestats). Dit això, els participants a la consulta

recorden que els artistes han de poder conservar llur independència, és a dir, definir els seus projectes relacionats amb els objectius establerts per l'educació nacional però de manera autònoma.

Finalment, la doble articulació «art» i «cultura» significa que no cal limitar-se a l'àmbit de l'expressió artística en sentit estricte sinó englobar també tot el que configura la cultura d'una societat en el sentit antropològic del terme (la llengua, les tradicions, la història, etc.). Una política comunitària eficaç en aquesta matèria ha de tenir molt en compte aquesta dimensió.

Molt sovint, les persones que han participat a la consulta recorden el caràcter indispensable de la cultura i de l'art per al desenvolupament de competències, de savoir-faire i de savoir-être mobilitzables a la vida professional. Això és encara més cert per als joves, aquests ciutadans de l'Europa de demà que poden, amb la seva creativitat, obertura d'esperit i dinamisme, contribuir de manera essencial a la construcció europea. Resulta, per tant, fonamental afavorir en ells un sentiment de ciutadania europea respectuós amb les altres cultures i multiplicar les oportunitats de desenvolupament personal, social i professional tot integrant més l'art i la cultura en el seu recorregut educatiu.

TRADUCCIÓ OPERATIVA

PER UN DRET
DE TOTES LES
PERSONES
A LES ARTS
I A LA CULTURA

*« Everybody should engage in culture and creativity for a year. A culture year should be obligatory for everyone. »
Alemanya*

Per traduir concretament les aspiracions dels ciutadans europeus, sintetitzades a través de la reivindicació del dret de tothom a les arts i a la cultura i dels corol·laris d'aquest dret en els àmbits socioeconòmic i educatiu i en matèria d'intercanvis culturals, la xarxa EUROMEDINCULTURE(s) proposa aquí una sèrie de recomanacions susceptibles d'orientar l'acció comunitària en l'àmbit cultural.

Això comença lògicament per la integració formal del dret de tothom a les arts i a la cultura en els instruments europeus de protecció dels drets humans, i sobretot de la Carta dels drets fonamentals de la Unió Europea.

Després es tractarà d'assegurar la plena realització d'aquests drets tot millorant de manera significativa les polítiques i programes europeus en matèria cultural, augmentant el suport financer a la cultura, agilitzant la gestió dels programes i reforçant l'ajuda tècnica per a l'organització de projectes.

L'OBJECTIU REIVINDICAT PER LA XARXA EUROMEDINCULTURE(S) ÉS QUE AQUESTES PROPOSTES OPERATIVES TROBIN UNA TRADUCCIÓ CONCRETA A LA POLÍTICA COMUNITÀRIA A PARTIR DE L'ANY 2013.

TRADUCCIÓ OPERATIVA

TENIR MÉS EN COMPTE LA CULTURA A LA CARTA DELS DRETS FONAMENTALS DE LA UNIÓ EUROPEA

Kultura je most med preteklostjo, sedanostjo in prihodnostjo, prav tako pa povezuje ljudi različnih «kultur»
Eslovènia

La **Carta dels drets fonamentals de la Unió Europea** recull, per primera vegada en un text únic, el conjunt dels drets civils, polítics, econòmics i socials dels ciutadans europeus així com de qualsevol persona que visqui al territori de la Unió.

Tot i que el text no figura en el cos del Tractat de Lisboa (contràriament a allò que preveia el tractat que establia una Constitució per a Europa), la Carta dels drets fonamentals de la Unió Europea té un valor jurídicament vinculant i es troba, per tant, a la base de l'arquitectura comunitària en matèria de drets dels ciutadans.

Tanmateix, l'única referència a la qüestió dels drets culturals prevista a la Carta la trobem a l'article 13, titulat «Llibertat de les arts i de les ciències», que estipula que «les arts i la recerca científica són lliures. La llibertat acadèmica és respectada».

En matèria de promoció, protecció i defensa dels drets culturals, la Carta dels drets fonamentals de la Unió Europea està, per tant, visiblement per sota dels estàndards establerts pels altres textos internacionals relatius als drets humans.

És el cas, en particular, de l'article 27 de la Declaració Universal dels Drets Humans, segons

el qual: «1. Tota persona té dret a prendre part lliurement en la vida cultural de la comunitat, a gaudir de les arts i a participar i beneficiar-se del progrés científic. 2. Tota persona té dret a la protecció dels interessos morals i materials derivats de les produccions científiques, literàries o artístiques de què sigui autora.»; i de l'article 15 del Pacte internacional relatiu als drets econòmics, socials i culturals, que estipula que: «1. Els estats part del present Pacte reconeixen el dret de cadascú: a) a participar a la vida cultural; b) a beneficiar-se del progrés científic i de les seves aplicacions; c) a beneficiar-se de la protecció dels interessos morals i materials que es deriven de les produccions científica, literària o artística de què sigui l'autor. 2. Les mesures que els estats part del present Pacte prendran per assegurar el ple exercici d'aquest dret hauran d'incloure aquelles que són necessàries per assegurar el manteniment, el desenvolupament i la difusió de la ciència i la cultura. 3. Els estats part al present Pacte es comprometen a respectar la llibertat indispensable per a la recerca científica i les activitats creatives. 4. Els estats part al present Pacte reconeixen els beneficis que han de resultar del foment i el desenvolupament de la cooperació i dels contactes internacionals a l'àmbit de la ciència i la cultura».

TRADUCCIÓ OPERATIVA

Recomanacions EUROMEDINCULTURE(s)

- ★ Per tant, com a mínim cal completar la Carta dels drets fonamentals de la Unió Europea amb les disposicions previstes en els altres textos internacionals relatius als drets humans.
- ★ A més a més cal afirmar clarament els **drets culturals de les minories i de les poblacions immigrades** en territori europeu.
- ★ A l'àmbit de la cooperació exterior i, més concretament, de l'**ajuda al desenvolupament**, és necessari que el reconeixement del dret a la cultura sigui una condició per a l'ajuda i que les activitats implementades localment –fins i tot a través de prestataris de servei– respectin més les especificitats culturals locals.
- ★ Finalment, la Unió Europea ha de dotar-se d'una **ètica de cooperació cultural** en el marc d'una carta annexa al Tractat i que es basi en valors de respecte i d'igualtat entre els socis. La creació d'un Comitè ètic europeu encarregat de les qüestions culturals, evocada des de la primera fase de consulta l'any 2009, hauria d'anar acompanyada, a més, de la instauració d'una via de recurs administratiu per als operadors (inclosos aquells que procedeixen dels països no membres de la UE) que es consideren víctimes del no-respecte d'aquests principis.

TRADUCCIÓ OPERATIVA

PROGRAMES I POLÍTIQUES COMUNITARIS

A fi de respondre concretament a les aspiracions dels europeus a favor de la realització del dret de tothom a les arts i a la cultura, és necessari aportar un cert nombre de millores a la política comunitària en matèria cultural i als programes que fan operativa aquesta política.

Sobre la base de les observacions i de les reflexions derivades de l'anàlisi dels debats i de les respostes als qüestionaris, EUROMEDINCULTURE(s) convida les institucions europees a prendre en consideració les propostes mencionades més avall en la perspectiva dels programes de finançament 2014-2020.

Recomanacions EUROMEDINCULTURE(s)

Dret als intercanvis culturals intra i extraeuropeus i a l'accés a les altres cultures procedents d'Europa i de la resta del món

«La cultura, aunque nace del seno del país al que pertenece, no tiene fronteras. Si se limita con fronteras, pierde su valor. España»

- ★ **Posar fi als obstacles a la circulació** als quals han de fer front els artistes i professionals de la cultura extracomunitaris que volen treballar a Europa. Els entrebancs a la mobilitat, la imatge d'una «Europa fortalesa», van en contra dels objectius expressats per la Unió en matèria de promoció dels intercanvis culturals. Com recorda un ciutadà espanyol que ha participat a la consulta, «la cultura no té fronteres» i sense mobilitat i trobades físiques i concretes, el «diàleg intercultural» esdevé simplement una fórmula retòrica.
- ★ Crear un **estatut europeu de l'artista** que harmonitzi les legislacions estatals (en termes de remuneració, contractes, drets d'autor, proteccions socials, aspectes fiscals, etc.). Aquesta harmonització, que ha d'afavorir la cooperació, no ha de comportar un anivellament a la baixa.
- ★ Reforçar les **ajudes a les residències de creació** a l'estranger, que els programes europeus gairebé no tenen en compte.
- ★ De manera legítima, la Comissió Europea posa l'accent en projectes de cooperació que posen en valor les creacions comunes, el «fer conjuntament», més que no en la simple difusió a l'estranger. Tanmateix, seria interessant preveure igualment **beques europees d'ajuda a la difusió de les creacions a l'estranger**, per recolzar també formes artístiques de qualitat que topen amb dificultats de difusió, així com les produccions de joves creadors encara poc conegudes.
- ★ Preveure, sobretot per al programa Cultura, **beques d'ajuda a la mobilitat dels gestors de projectes** que permetin l'organització de reunions de posada en xarxa, de constitució de partenariats i de concepció de projectes, però també visites de viabilitat, seminaris de bones pràctiques, estades de formació, sessions d'observació en situacions de treball destinades als professionals, etc. (com el que proposen els programes Joventut en Acció i Educació i Formació contínues, per exemple). Els directors de projectes lamenten, de fet, la dificultat de crear, a distància, partenariats sòlids, i denuncien la paradoxa d'una política que pretén afavorir els intercanvis però que no recolza el treball de preparació dels projectes en origen.

TRADUCCIÓ OPERATIVA

PROGRAMES I POLÍTIQUES COMUNITARIS

Recomanacions EUROMEDINCULTURE(s)

Dret als intercanvis culturals intra i extraeuropeus i a l'accés a les altres cultures procedents d'Europa i de la resta del món

- ★ **Reforçar el paper de les administracions locals i regionals en la cooperació cultural en l'àmbit europeu** posant-les en xarxa, sensibilitzant-les més envers les qüestions europees, afavorint els intercanvis de llocs de treball entre agents de la funció pública territorial de diversos països, etc. Dels testimonis i respostes dels agents polítics locals dels diversos territoris es desprèn un fort desconeixement de les polítiques europees i de la seva implementació.
- ★ **Ajudar al reforç de l'estructuració i la professionalització del sector de les arts i la cultura a Europa**, millorant sobretot el suport a les xarxes i plataformes sectorials.
- ★ **Europa ha d'adoptar una autèntica política cultural euromediterrània do-**

tant la Unió per a la Mediterrània d'una dimensió cultural. Aquesta dimensió cultural ha d'implicar el conjunt dels països de la Unió Europea i del veïnatge mediterrani, permetre l'organització de molts projectes de cooperació, fins i tot de dimensions reduïdes, i afavorir la participació dels països del sud del Mediterrani reduint llur part de cofinançament obligatori i simplificant els expedients de sol·licitud de subvencions, sobretot aquells relatius a les convocatòries publicades per les delegacions europees.

- ★ **Fer sentir la veu dels «sudistes»:** resulta essencial fer participar els països no europeus en els debats sobre la política cultural de la UE. Els socis del sud del Mediterrani de la xarxa EUROMEDINCULTURE(s) que han par-

ticipat en el projecte han expressat el seu dret i interès a fer sentir la seva veu en el marc de la implementació de la política cultural comunitària.

- ★ **Desenvolupar les competències culturals de les delegacions de la Unió Europea** en els països tercers reforçant les seves capacitats humanes (amb personal específicament encarregat de les qüestions culturals) i financeres, dotant-les d'un pressupost cultural més consistent i al servei de projectes innovadors i rics en sentit, més que no pas d'alguns esdeveniments amb una alta visibilitat.

TRADUCCIÓ OPERATIVA

PROGRAMES I POLÍTIQUES COMUNITARIS

Recomanacions EUROMEDINCULTURE(s)

Dret al reconeixement tangible de la cultura com a motor essencial del desenvolupament econòmic i social de la Unió Europea

« Le monde économique aurait beaucoup à apprendre du monde culturel, notamment en ce qui concerne des notions comme la créativité, l'esprit d'équipe (ce qui fait le lien) et, dans l'autre sens, le monde culturel doit aussi intégrer des notions d'économie (sens des responsabilités, rendre plus réaliste un projet en montrant sa rentabilité...). »
França

- ★ **Inclusió automàtica de la cultura a la política europea de competitivitat de les regions i de cohesió social.** Finançada pels fons estructurals*, aquesta política té com a objectiu afavorir el desenvolupament harmoniós, equilibrat i sostenible dels territoris de la Unió Europea conformement a les estratègies de Lisboa i de Göteborg**. En aquest sentit, pot promoure millor el potencial socioeconòmic de la cultura en un territori donat i, alhora, unir els àmbits local i global tot permetent a cada ciutadà europeu sentir-se part integrant d'un conjunt més ampli. La idea d'incloure sistemàticament una dimensió cultural a les orientacions operatives dels fons estructurals (sigui per a projectes de cooperació transfronterers o per a projectes de desenvolupament cultural en un territori donat) de fet ha estat validada unànimement per les persones que han respost al qüestionari (86%).
- ★ **Reforç de les capacitats dels professionals del sector cultural** tot «europeïtzant» les formacions en gestió cultural a nivell nacional (sensibilització al context europeu en matèria jurídica, fiscal, comercial, etc.) i multiplicant les possibilitats de formació en gestió, esperit d'empresa, etc., a l'estranger (aquest últim punt és considerat important o molt important per un 86% dels enquestats). Això es podria fer a través de la implementació, en els programes Cultura o Educació i Formació contínua, d'una mesura que permeti l'organització de **tallers europeus de formació per a gestors culturals**, susceptibles no només de reforçar les capacitats tècniques i administratives dels becaris sinó també de desenvolupar llurs competències interculturals permetent-los d'intercanviar experiències amb gestors d'altres països. Aquests tallers es podrien afegir a les altres possibilitats de mobilitat professional existents (Servei Voluntari Europeu, Leonardo, Erasmus Entrepreneurs).
- ★ Afavorir el descobriment dels **oficis culturals** amb més sorti-

des a nivell europeu (oficis relacionats amb la il·luminació, els decorats, el vestuari, el patrimoni, la creació digital, etc.).

- ★ Identificar millor i valoritzar els efectes benèfics de la pràctica cultural i artística en termes d'**inserció professional dels joves** i adaptar els serveis públics d'ocupació a les peticions específiques del sector cultural millorant els dispositius actuals d'acompanyament cap a l'ocupació i l'ajuda a la creació d'empreses.
- ★ Multiplicar les possibilitats de partenariats creatius entre l'àmbit cultural i els altres sectors de l'economia, per exemple **afavorint les residències d'artistes en empreses** a través de l'establiment de contractes de residència basats en el principi dels contractes francesos CIFRE (Convenis Industrials de Formació per a la Recerca establerts entre doctorands i empreses o associacions).
- ★ **Reforçar el suport als projectes culturals que tenen una forta implicació social (ajuda a la inserció, retorn a l'ocupació, treball d'interès general, joves i adults en dificultats, acció a l'àmbit de les presons, psiquiàtric, etc.)**, tot preveient mesures específiques en el programa Cultura i en els programes de cooperació transregionals.

* El FEDER (Fons Europeu de Desenvolupament Regional) i el FSE (Fons Social Europeu), que alimenten l'apartat anomenat «Creixement sostenible», primer capítol pressupostari de la UE. Aquesta política es desglossa en tres grans objectius: «Convergència», «Competitivitat regional i ocupació» i «Cooperació territorial transfronterera».

** L'estratègia de Göteborg defineix els principis i objectius de la Unió Europea en matèria de desenvolupament sostenible.

TRADUCCIÓ OPERATIVA

PROGRAMES I POLÍTIQUES COMUNITARIS

Recomanacions EUROMEDINCULTURE(s)

Dret a la integració de les arts i de la cultura a l'educació formal i no formal

« Europe's future depends on its millions of young people »
Malta

- ★ **Liberalitzar l'educació formal i la no formal** i promoure una cooperació activa entre gestors culturals, educadors, artistes-formadors i docents de l'educació de diversos països. Això passa, sobretot, per una **major flexibilitat del programa Joventut en acció** (que posa l'accent únicament en projectes d'educació informal i no formal adreçats a joves però que no permet treballar en partenariat amb el món de l'educació formal) i per la inserció d'un **capítol específicament cultural en el programa Educació i Formació contínua** a fi de permetre la realització de projectes d'educació artística entre escoles o instituts de diferents països, ajudar els professors a formar-se en les arts i la cultura, i afavorir-ne la mobilitat perquè puguin transmetre als alumnes un testimoni real sobre les altres cultures.
- ★ Definir un cert nombre d'**assignatures obligatòries en els currículums escolars** dels diferents països membres i incloure-hi l'educació per a les arts (estètica, artística i simbòlica) i **la iniciació i sensibilització a les altres cultures** (dels països europeus i més enllà). Aquesta més gran obertura al món en el currículum educatiu s'ha de traduir amb la **posada en valor, en els manuals escolars, de l'aportació de les altres civilitzacions** (sobretot de

la civilització araboislàmica) a la cultura i la història d'Europa.

- ★ Aquests ensenyaments teòrics i pràctics han d'anar acompanyats, per a cada jove i abans que surti de l'etapa d'ensenyament obligatori, d'una **experiència d'estudi o de formació professional a l'estranger** (intercanvi universitari, pràctica en una empresa, voluntariat). En concret, és necessari promoure (fins i tot augmentant-ne els crèdits) el **Servei Voluntari Europeu**, que permet a tots els joves amb edats compreses entre els 18 i els 30 anys, sense discriminació de nivell d'estudis (contràriament al programa Erasmus, per exemple), beneficiar-se de l'enriquiment que implica una experiència com aquesta en els plans personal, lingüístic, intercultural, social i professional.
- ★ Reforçar les competències interculturals dels europeus millorant l'ensenyament de les **llengües estrangeres**. De fet, per molts, l'accés a les

diferents cultures europees passa en primer lloc per l'aprenentatge de les llengües europees.

- ★ Valoritzar el **potencial educatiu de la televisió i altres mitjans de comunicació populars**, sobretot entre els joves, per difondre continguts culturals. Entre altres, la difusió en versió original subtitulada de les pel·lícules i els programes televisius de qualitat (documentals, reportatges, etc.) procedents de tot Europa seria un excel·lent mitjà per millorar les competències alhora interculturals i lingüístiques dels europeus. En aquest mateix sentit, s'ha proposat la idea de crear un programa de televisió comú que uneixi informació, divertiment i cultura, i que estigui disponible en tots els idiomes europeus.
- ★ **Recolzar la formació dels joves artistes i professionals de la cultura** implementant un programa específicament destinat als joves i a la cultura. De fet, si mirem el marc que ofereix el programa Joventut en acció, que finança els intercanvis de joves i el Servei Voluntari Europeu, constatem que la cultura és molt demandada pels joves (més d'un 40% dels projectes tenen un component cultural destacat), però que la demanda no se satisfà ni de bon tros. Resulta important, per tant, crear un programa ad hoc, que

TRADUCCIÓ OPERATIVA

PROGRAMES I POLÍTIQUES COMUNITARIS

Recomanacions EUROMEDINCULTURE(s)

Dret a la **integració** de les arts i de la cultura a l'**educació** formal i no formal

afavoreixi la mobilitat dels joves, els intercanvis de pràctiques, els tallers de formació i de residències de creació comuna entre joves de diferents països, etc. Augmentar el suport en aquest sentit és indispensable si considerem les dificultats d'inserció professional a les quals han de fer front els joves artistes i professionals de la cultura.

- ★ Reforçar la freqüentació dels llocs culturals per part dels joves ampliant la **gratuitat** dels equipaments i productes culturals a nivell europeu.
- ★ Desenvolupar la recerca respecte la **digitalització del patri-**

moni cultural i desenvolupar l'ús d'Internet per a l'accés a la cultura a l'àmbit escolar.

- ★ Reforçar els partenariats entre el món de la **recerca** i el de les arts i de la cultura a nivell europeu, multiplicant sobretot els programes i beques de doctorat a l'àmbit dels estudis culturals (polítiques culturals, sociologia de l'art i de la cultura, economia del sector cultural, diplomàcia cultural, etc.), reunint i arxivant els coneixements establerts, i fent-los fàcilment accessibles als gestors culturals, artistes, responsables de projectes, intel·lectuals, mitjans de comunicació i públic en general.

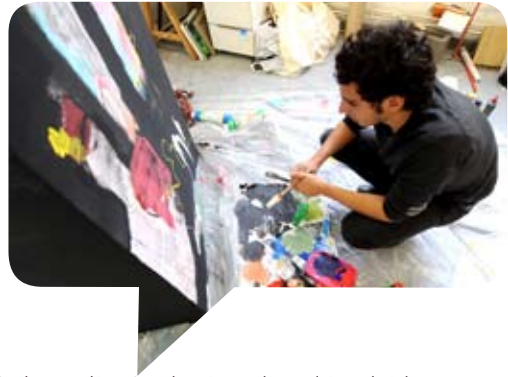

TRADUCCIÓ OPERATIVA

FINANÇAMENT DE LA CULTURA

Els artistes, gestors culturals i públic en general que han participat a la nostra enquesta han recordat tots l'evidència segons la qual la Unió Europea no pot dur a terme una política ambiciosa i coherent amb els objectius que s'ha fixat a l'àmbit cultural (cf. estratègia de Lisboa per al creixement i l'ocupació) sense un pressupost adequat. Perquè la cultura tingui el lloc que li pertoca a la societat europea, s'ha de situar al centre de totes les polítiques europees, fins i tot (o sobretot) des del punt de vista del pressupost.

De l'anàlisi dels qüestionaris i dels debats, constatem generalment un consens respecte la necessitat, que es fa sentir molt en períodes de crisi econòmica mundial, d'una diversificació de les fonts de finançament i d'una sortida lògica d'estricta dependència de les subvencions públiques (per a un 86% dels enquestats). Això passa, sobretot, per un reforç de les fonts innovadores de finançament com el mecenatge i els partenariats entre sector públic i sector privat, tradicionalment separats. La idea ha estat expressada diverses vegades i, a més a més, per conservar la

seva independència el món cultural també ha d'aprendre a autofinançar-se, a crear la seva pròpia economia, les pròpies dinàmiques de finançament.

Els ciutadans consultats també pensen que els suports europeus a la cultura han d'estar realment oberts a tothom, fins i tot a les estructures més modestes i als joves, que estan al principi de la seva carrera i tenen menys base financera. Si tots volen cooperació cultural, la internacionalització de les pràctiques exigeix una mobilització important en termes de recursos humans i financers que queda fora de l'abast de nombrosos artistes i professionals. Sense una implicació de tots els agents culturals, les grans declaracions d'intenció de Brussel·les sobre la constitució d'una Europa de la cooperació cultural seran lletra morta.

Aquestes són les idees expressades pels ciutadans europeus respecte la manera de millorar el finançament de la cultura:

TRADUCCIÓ OPERATIVA

FINANÇAMENT DE LA CULTUR

Recomanacions EUROMEDINCULTURE(s)

- ★ **Augmentar de manera significativa el pressupost reservat a la cultura** (400 milions d'euros per al programa Cultura, respecte un pressupost total dedicat a les despeses operatives de 141,4 mil milions d'euros l'any 2010, és a dir, un 0,28%).
- ★ Aprofundir en l'**anàlisi transversal** de la cultura a les polítiques europees, és a dir, multiplicar les oportunitats de suport financer de projectes culturals en programes no especialitzats sobre cultura (política regional per a l'ordenació dels territoris, política rural, de cohesió social, etc., però també en àmbits tradicionalment allunyats de la cultura, com la salut o el medi ambient).
- ★ Promoure el **mecenatge** a nivell europeu a través de la implementació d'incentius financers i fiscals al mecenatge a destinació de les empreses (com en el cas de la taxa d'aprenentatge) i (eventual) creació d'una agència europea del mecenatge, una mena d'intermediari entre els projectes a finançar i les empreses. Aquesta agència podria encarregar-se, d'una banda, d'informar els empresaris privats sobre les possibilitats de mecenatge i instar-los a invertir en l'àmbit cultural; i, de l'altra, d'oferir un panorama exhaustiu dels mecenes i acompanyar els responsables de projectes en la recerca de cofinançament.
- ★ Experimentar la possibilitat d'estendre al conjunt dels projectes de caràcter cultural avaluats per la Comissió Europea (i presentats en el marc dels programes Cultura, Joventut en Acció, Europa per als Ciutadans, etc.) el principi del programa **Auction Floor Culture**. Enggada per EuropeAid en el marc de la cooperació amb els països tercers, aquesta iniciativa, una mena de «subhasta cultural», té com a objectiu presentar als inversors i donants potencials (estats membres i comunitats territorials de la UE, fundacions privades, empreses, etc.) propostes de projectes de gran qualitat minuciosament avaluades per la Comissió però que, a causa de les limitacions pressupostàries, no han pogut ser seleccionades. Donant més visibilitat a aquests projectes, amb «segell CE» i deixant-los enllestits per poder ser finançats, l'objectiu és facilitar l'adequació entre inversors i responsables de projectes.
- ★ Implementar un **sistema de taxació** directa o indirecta a nivell europeu (dels beneficis de les empreses que cotitzen a borsa, de les transaccions financeres internacionals, dels jocs i apostes, etc.) i transferència d'una part del producte al sector cultural.
- ★ Facilitar la participació dels petits responsables de projectes tot generalitzant el sistema de **transferència d'una part dels fons a l'inici del projecte** (fins i tot en el marc dels fons estructurals, que funcionen únicament a partir del reemborsament de les despeses i exigeixen una assignació de fons al principi difícil de gestionar per a estructures de dimensions modestes), i destinar aquests avançaments a les capacitats financeres dels líders del projecte.
- ★ Implementar **microbeques** que permetin recolzar projectes de petita envergadura (un 81% de les respostes). Això no implicaria un repartiment molt superficial de l'acció comunitària, com es diu sovint, sinó, al contrari, una xarxa més densa de projectes de cooperació que, tot i que a petita escala, contribuiria concretament a l'obertura cap als altres, al diàleg i a la construcció d'una identitat europea. D'altra banda, aquests petits projectes poden ser un primer pas cap a projectes més amplis. De fet, ens podríem inspirar en el model del programa Joventut en Acció, que preveu un suport per als petits projectes de cooperació duts a terme per gestors que afronten per primera vegada la cooperació, integrant aquestes microbeques al programa Cultura.
- ★ Preveure procediments que obliguin els estats a utilitzar la totalitat dels recursos que reben com a **fons estructurals** per finançar projectes culturals (massa sovint tornen una part de l'import tot i que queden projectes interessants a l'espera de ser finançats).
- ★ Reduir els **terminis** de selecció dels expedients de sol·licitud de finançament i de transferència de les ajudes.

TRADUCCIÓ OPERATIVA

AJUDA TÈCNICA I GESTIÓ DELS PROGRAMES

De les consultes dutes a terme en els diferents territoris es desprèn que els europeus tenen la imatge d'una Europa allunyada dels seus ciutadans, massa burocràtica i opaca en el seu funcionament.

Per pal·liar aquesta fractura, els ciutadans semblen veure en els territoris regionals espais importants d'articulació entre l'àmbit local i global; se sol atorgar a les administracions locals i regionals un paper important en la definició i la implementació de la política cultural d'Europa. A més a més, la qüestió de l'ancoratge territorial també es planteja per als artistes, en la mesura que la territorialització del projecte artístic és crucial per assegurar-ne la continuïtat.

En matèria de definició i implementació de la política cultural d'Europa, també s'esbossa la voluntat d'implicar més els ciutadans, tant a través dels seus representants al Parlament Europeu* com, més directament, mitjançant diferents mecanismes de democràcia participativa que associen ciutadans, professionals de la cultura i societat civil.

D'altra banda, cal fer notar que durant alguns debats i consultes respecte la qüestió dels agents més ben situats per fer de pont amb la política cultural d'Europa, els estats membres han arribat en últim lloc. Mentre que, conformement al principi de subsidiarietat**, la cultura és una responsabilitat que incumbeix principalment els estats membres, és evident que aquests no estan realment per la feina, i contribueixen a incrementar la distància entre ciutadans i institucions carregant totes les culpes a la Comissió Europea i informant només parcialment els ciutadans sobre Europa.

A més a més, si bé l'article 151 del TCE*** no preveu l'harmonització de les disposicions legislatives i reglamentàries dels estats membres a l'àmbit cultural, l'establiment d'una veritable política cultural comuna necessita no només el reforçament de

les competències de la UE en la matèria sinó també la millora de la cooperació entre els quatre agents clau, que són les regions, els estats, la Unió Europea i la societat civil.

Finalment, cal assenyalar que el 91% de les persones que han contestat el qüestionari consideren l'ajuda per a la realització de projectes de cooperació internacional i els intercanvis internacionals com una de les accions més importants que la UE hauria de dur a terme a l'àmbit cultural i que, d'altra banda, els participants creuen que és gairebé tan important la informació sobre les ajudes europees en matèria cultural com el suport a la preparació de la sol·licitud i a la gestió dels projectes, com l'augment dels suports financers.

Les recomanacions següents, la majoria procedents de gestors culturals que ja han preparat sol·licituds per a programes europeus, aspiren d'una manera o altra a reduir la distància entre ciutadans i institucions a través d'un enfocament més senzill, flexible, directe i ancorat localment de la gestió dels programes.

* En aquest sentit, el reforç del paper del Parlament Europeu (gràcies sobretot a l'extensió del procediment de codecisió o «procediment legislatiu ordinari») i la millora de l'eficàcia del procés de decisió (amb l'extensió del vot per majoria qualificada en el si del Consell) autoritzat pel Tractat de Lisboa, són beneficiosos per a l'elaboració d'una política cultural europea.

** La UE no té com a vocació substituir les accions dels estats membres però exerceix un paper «de suport, coordinació o complement» que exclou la possibilitat que els actes jurídicament obligatoris que la Unió adopta en aquest marc puguin comportar l'harmonització de les disposicions legislatives o reglamentàries dels estats membres.

*** L'article 151 del Tractat, que institueix la Comunitat Europea (1992), està a la base de l'acció de la UE a l'àmbit cultural.

TRADUCCIÓ OPERATIVA

AJUDA TÈCNICA | GESTIÓ DELS PROGRAMES

Recomanacions EUROMEDINCULTURE(s)

- ★ Facilitar el procés de candidatura simplificant i unificant les **sol·licituds de subvenció** i emprant un llenguatge clar, transparent i explícit.
- ★ Vigilar que **no es caigui en el formatatge dels projectes** induït per l'obligació de respondre als criteris precisos (en termes de zones geogràfiques elegibles, d'objectius, etc.) imposats a les convocatòries de candidatures i susceptibles de limitar la creativitat dels responsables de projecte i d'obligar-los a desvirtuar, i de vegades empobrir, llurs idees inicials.
- ★ Alleugerir els **informes** finals i/o intermedis i orientar més l'avaluació sobre l'impacte (econòmic, social, humà) del projecte en el seu territori i comunitat local que no pas en el respecte absolut del pressupost provisional i la justificació meticulosa de les despeses.
- ★ Fer correspondre més la **temporalitat** de les institucions europees amb la de la creació artística i de la gestió de projectes de cooperació (temps necessari per a la creació de relacions profundes entre socis, període d'adaptació a l'altre, voluntat de cercar la cooperació més enllà del període d'elegibilitat definida per la UE, etc.).
- ★ Fer més accessibles les **informacions** sobre els mecanismes de suport europeus (de mitjana, el coneixement d'aquests mecanismes acostuma a ser baix a la majoria de països europeus) i millorar la notificació de les convocatòries de projectes (mitjançant alertes electròniques personalitzables, per exemple).
- ★ Afavorir la difusió de coneixements i savoir-faire amb la creació d'una **plataforma virtual europea de cooperació cultural** que reuniria les informacions sobre els mecanismes de suport financer, una cartografia de les residències d'artistes, una agenda dels esdeveniments culturals a Europa, una llista dels artistes, gestors culturals, institucions públiques, etc., que vulguin dur a terme projectes de cooperació, un espai de diàleg i de contacte, un aparador dels projectes realitzats, etc.
- ★ Promoure l'**ajuda tècnica** a la redacció de sol·licituds i per al desenvolupament de projectes de cooperació (sobretot l'ajuda a la recerca de socis fiables a l'estranger), a través de la creació d'organismes regionals, com l'ADCEI, la missió dels quals és centralitzar les informacions sobre els mecanismes europeus, servir d'enllaç entre les institucions i els professionals sobre el terreny per a la realització de projectes, fer de pont amb els finançadors privats i reforçar la visibilitat des projectes que hagin tingut èxit.
- ★ Millorar la gestió dels programes europeus per part de les **comunitats públiques locals**, per assegurar, entre altres, una major puntualitat en matèria de comunicació dels resultats i de publicació de les convocatòries de projectes.
- ★ Assegurar una més gran **coordinació** entre les institucions europees, estatals i regionals, sobretot a través d'una distribució més equilibrada dels fons destinats a la cultura, per evitar qualsevol superposició, duplicació i malbaratament de recursos.
- ★ Definir més clarament els **criteris d'avaluació** de les sol·licituds, incloent-hi de relatius a la qualitat artística del projecte (que no s'han de basar en un enfocament massa limitat i elitista de la cultura sinó integrar altres formes creatives com les procedents de les «subcultures»).
- ★ En cas de rebuig d'un dossier, cal explicar-ne millor les raons als directores de projectes. A més a més, alguns professionals han evocat la idea de donar als candidats la possibilitat de **defensar els seus projectes en directe**, tot establint eventualment comissions regionals per alleugerir la càrrega de feina que això implicaria per a Brussel·les. Aquestes antenes regionals de la Comissió Europea també podrien analitzar sobre el terreny els projectes fets amb fons comunitaris, i no limitar-se als informes finals, cosa que evitaria haver de lamentar l'absència de contactes directes entre gestors culturals i responsables de les institucions europees.

PROPOSTES DE PROJECTES CONCRETES DE LA XARXA EUROMEDINCULTURE(S)

Per donar cos a les propostes mencionades més amunt, la xarxa EUROMEDINCULTURE(s) es proposa implementar projectes pilot, com ara:

PROJECTES ARTÍSTICS

Projectes de creació artística itinerants a Europa (arts visuals, espectacles en viu, lectures, etc.), que permeten als artistes recórrer el continent, trobar-se amb artistes d'altres països per idear creacions comunes i presentar aquestes obres arreu d'Europa, fins i tot a les zones rurals i els barris desafavorits.

PROJECTES DE RECERCA, DOCUMENTACIÓ, SENSIBILITZACIÓ, COMUNICACIÓ I LOBBYING

(a partir de les conclusions del projecte EUROMEDINCULTURE(s) Ciutadania)

Creació d'una plataforma virtual europea multilingüe de cooperació cultural, que reuniria les informacions sobre els mecanismes de suport financer, una cartografia de les residències d'artistes, una agenda dels esdeveniments culturals a tot Europa, una llista dels artistes, gestors culturals, institucions públiques, mecenes, etc., desitjosos de fer projectes de cooperació, un espai de diàleg i de contacte, un aparador dels projectes realitzats, dels consells als directors de projectes, la difusió de les convocatòries de projectes, els diferents estudis sobre les qüestions culturals a Europa i al Mediterrani, etc.

PROJECTES QUE COMBINEN ART I REFLEXIÓ: «EUROMEDINCULTURE(s) Compartir i crear»

Projecte que té el suport de la Comissió Europea en el marc del programa Cultura «Projectes de cooperació amb països tercers» (maig de 2011 a abril de 2013).

Aquest projecte té com a objectiu promoure la creativitat artística de la regió euromediterrània tot afavorint la circulació de les creacions, reforçant la mobilitat dels artistes i dels professionals de la cultura i facilitant l'emergència de projectes de cooperació cultural entre les dues riberes del mar Mediterrani. Concretament, consisteix en l'organització d'una sèrie de «Trobades euromediterrànies de la cooperació artística i cultural» que es divideixen en dos temps, un de professional i un altre d'artístic: d'una banda, l'organització de trobades entre artistes i gestors culturals origi-

naris de diferents horitzons per afavorir l'intercanvi d'idees i de bones pràctiques i fomentar la reflexió sobre les polítiques culturals euromediterrànies; de l'altra, la valorització de la creació contemporània euromediterrània dirigida a un públic ampli a través de la difusió de les obres.

MÉS INFORMACIÓ AL LLOC WEB DE LA XARXA EUROMEDINCULTURE(S)
www.euromedinculture.org

EL PROJECTE EUROMEDINCULTURE(s) Ciutadania 2010 EN XIFRES

ELS QÜESTIONARIS

Nombre de persones que han contestat el qüestionari: 2 368

PÚBLIC DESTINATARI

Personal d'una administració pública	15.36%
Professionals de la cultura	36.42%
Públic en general	44.42%

GÈNERE

Femení	62.50%
Masculí	36.00%
NSNC	1.50%

EDAT

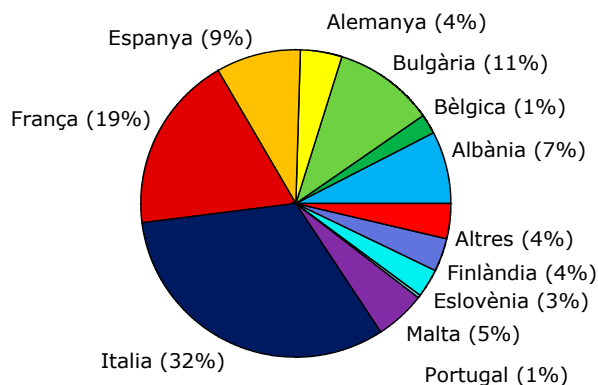
12-25	32.10%
26-40	35.20%
41-64	27.60%
+65	3.60%
NSNC	1.50%

OCUPACIÓ

Estudiant	12.29%
Autònom(a)	4.39%
Empleat(ada) en una organització pública	4.73%
Empleat(ada) en una organització privada	8.02%
Aturat(ada)	1.82%
Jubilat(ada)	1.44%
NSNC	67.60%

NIVELL EDUCATIU

Primària	1.90%
Secundària	8.80%
Superior	73.40%
NSNC	15.90%

Els "altres" països: Algèria, Àustria, Croàcia, Etiòpia, Regne Unit, Grècia, Lituània, Marroc, Romania, Sèrbia, Suïssa, Tunísia, Turquia.

ELS DEBATS

NOMBRE	31
Albània	1
Alemanya	5
Bèlgica	3
Bulgària	1
Espanya	7
Finlàndia	3
França	5
Itàlia	1
Malta	2
Eslovènia	1
Altres	2

PARTICIPANTS 1700

CIUTADANS QUE HAN PARTICIPAT
ACTIVAMENT EN EL PROJECTE
A TRAVÉS DELS DEBATS I ELS
QÜESTIONARIS: **4 068**

La xarxa EUROMEDINCULTURE(s)

La xarxa de cooperació **EUROMEDiterrània INformació CULTURE(s)**, formada per administracions públiques, universitats, centres de recerca i ONG d'Europa i la Mediterrània, va ser impulsada l'any 2004 per l'ADCEI per tal d'afavorir la comprensió mútua i l'emergència de projectes de cooperació cultural en l'espai euromediterrani.

Els socis implicats l'any 2010 en el projecte EUROMEDINCULTURE(s)

ASSOCIACIÓ PER AL DESENVOLUPAMENT CULTURAL EUROPEU I INTERNACIONAL

ADCEI (coordinador del projecte)

MARSEILLA, França
www.adcei.org

L'ADCEI, entitat especialitzada en qüestions de cooperació cultural a nivell europeu i internacional, té específicament la missió d'informar, orientar i acompanyar els agents culturals pel que fa als programes europeus de suport a la cultura.

CENTRITUDES

LA LOUVIERE, Bèlgica
www.centritudes.be

Centritudes, agència d'assessorament sobre desenvolupament cultural de la regió del Centre de Bèlgica, té com a objectiu enfortir la coordinació cultural i el desenvolupament regional i local impulsats pel Centre cultural regional a través de la realització d'estudis, l'assessorament i la concertació de projectes.

ETNIA

LISBOA, Portugal
www.etnia.org.pt

L'associació Etnia actua en els àmbits de la cultura i el desenvolupament. Intervé principalment en el context de la lusofonia i orienta la seva tasca envers una concepció de la cultura com a factor de desenvolupament i de diàleg entre els pobles.

FÒRUM ALBANÈS PER L'ALIANÇA DE CIVILITZACIONS (AFALC)

TIRANA, Albània
www.afalc.org

L'associació AFALC, nascuda de la iniciativa de l'Aliança de Civilitzacions de l'ONU, treballa per a la posada en valor del patrimoni cultural albanès i la cohabitació harmònica entre les diverses comunitats religioses del país. Els temes prioritaris de l'AFALC són les migracions, la joventut, l'educació i els mitjans de comunicació.

DIPUTACIÓ PROVINCIAL DE GRANADA

GRANADA, Espanya
www.dipgra.es

La Diputació de Granada és l'administració pública de la província de Granada, al sud d'Espanya. Fomenta el treball en xarxa dels municipis del seu territori, amb l'objectiu principal de suprimir els desequilibris econòmics, socials i culturals a nivell local.

FUNDACIÓ TEMI ZAMMIT

MSIDA, Malte
www.ftz.org.mt

La Fundació Temi Zammit és una de les principals agències malteses de desenvolupament local. Treballa per a la posada en marxa de projectes locals i internacionals en els àmbits de l'educació, la cultura i la innovació.

FUNDACIÓ INTERARTS

BARCELONA, Espanya
www.interarts.net

La Fundació Interarts, agència privada amb vocació internacional, s'ha especialitzat en el disseny de polítiques culturals i el desenvolupament de projectes de cooperació cultural a nivell local i internacional.

KONTRAPUNKT E.V. / INTERNATIONAL MUNICH ART LAB

MUNIC, Alemanya
www.imal.info

Coordinat per l'associació muniquesa Kontrapunkt e.V., l'International Munich Art Lab és un centre de formació artística que té la voluntat d'ajudar els joves en dificultats tot oferint-los una formació artística gratuïta i un acompanyament professional personalitzat.

TEATRE PÚBLIC DE LA PULLA

BARI, Itàlia
www.teatropubblicopugliese.it

Establert per les administracions territorials de la regió de la Pulla, a Itàlia, el Teatro Pubblico Pugliese és un consorci de teatres municipals que s'orienta a la promoció de les arts escèniques, l'accés a la cultura per a tothom i la formació de públics.

INSTITUT DE RECERCA SOBRE LA PAU (TAPRI)

TAMPERE, Finlàndia
www.uta.fi/tapri/

El Tampere Peace Research Institute, vinculat a la Universitat de Tampere, és un centre de recerca independent especialitzat en les qüestions relacionades amb la pau i els conflictes.

POVOD

PTUJ, Eslovènia
www.odprtomesto.com

L'associació cultural Povod treballa principalment amb la població infantil i juvenil. A més d'organitzar un festival centrat en les arts de carrer i de dinamitzar tallers culturals, impulsa un treball de reflexió sobre les polítiques públiques en el sector de la joventut.

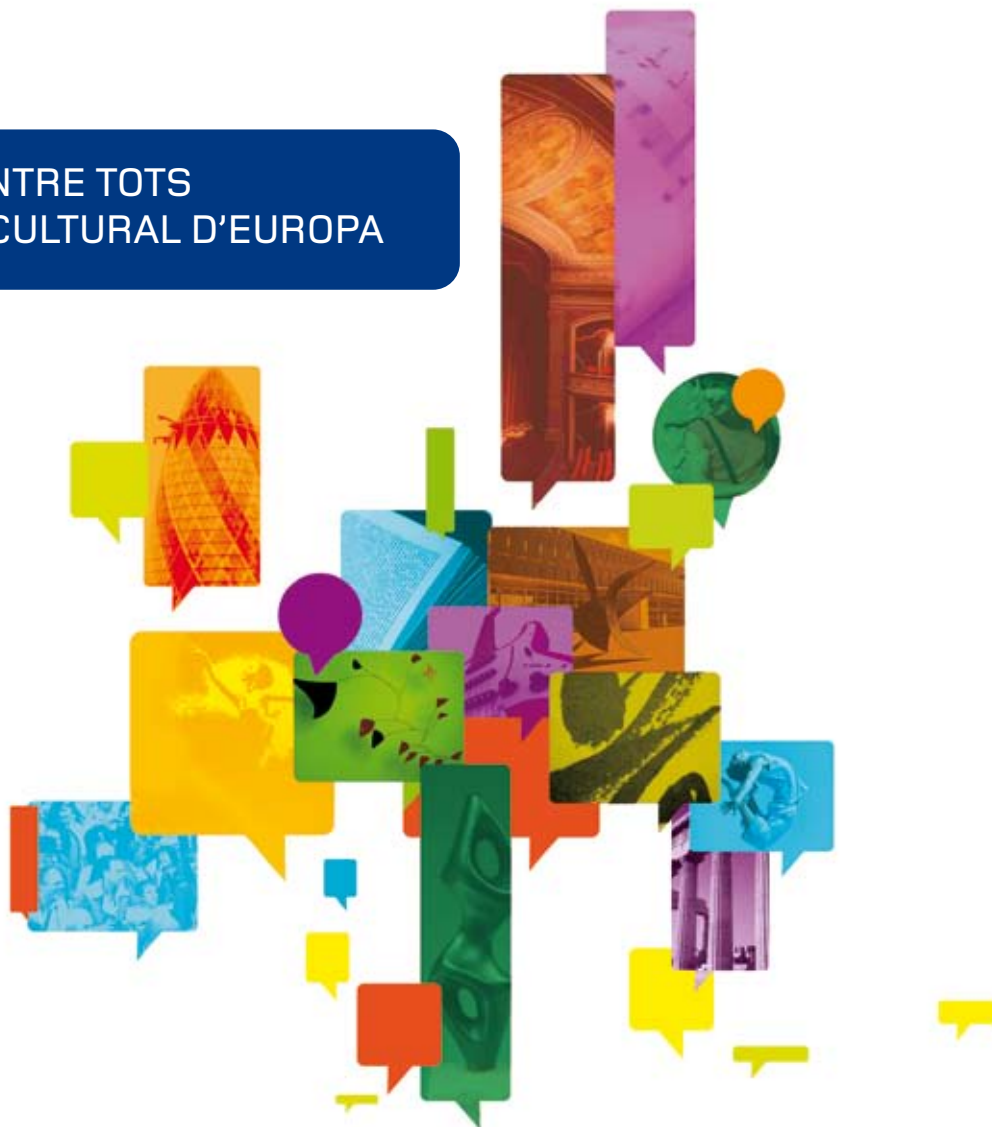
AJUNTAMENT DE VARNA

VARNA, Bulgària
www.varna.bg

Varna, situada a la riba del Mar Negre, és la tercera ciutat de Bulgària segons volum de població i és testimoni d'una important activitat portuària i balneària. L'Ajuntament de Varna té un gran compromís a favor de la cultura i acull cada any nombroses activitats artístiques, seguint l'exemple de l'«Estiu de Varna» o el Concurs Internacional de Ballet.

El projecte EUROMEDINCULTURE(s) Ciutadania compta amb el suport de la Comissió Europea en el marc del **programa «Europa amb els ciutadans»**. Aquest mecanisme comunitari vol implicar de manera activa la població en el procés d'integració europea, per tal d'afavorir el desenvolupament d'una ciutadania europea activa i un sentiment de pertinença a la UE.

DEFINIM ENTRE TOTS
EL FUTUR CULTURAL D'EUROPA

Per consultar totes les respostes als qüestionaris i llegir la síntesi de les consultes ciutadanes dutes a terme a cada territori, visiteu el lloc web d'EUROMEDINCULTURE(s)

www.euromedinculture.org

CONTACTE ESPANYA - CATALUNYA
Fundació Interarts
Carrer Mallorca 272, 9a planta - 08037 Barcelona
Tel : +34 934 877 022 - Fax: +34 934 872 644
E-mail: evidal@interarts.net
Web: www.interarts.net

